

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

อาชญากรรมและการกระทำความผิดเป็นปัญหาสังคมและปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งสังคมแทบทุกแห่ง ไม่ว่าจะสังคมพัฒนา กำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนา จะประสบกับปัญหาอาชญากรรม และการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ มากหรือน้อยแตกต่างกันไป ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีสังคมใดซึ่งไม่เผชิญกับปัญหาอาชญากรรม รูปแบบและลักษณะอาชญากรรมอาจเปลี่ยนแปลงไป หรือแตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง แต่ทุกๆ แห่ง จะมีผู้ประพฤติดละเมิดกฎหมาย ซึ่งทำให้ต้องถูกลงโทษอยู่เสมอ

ทุกวันนี้ ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับปัญหาเศรษฐกิจการเมืองไม่มากก็น้อย สาเหตุที่ประชาชนตระหนักถึงปัญหานี้ เพราะระบบการสื่อสารมวลชน และการคมนาคมในโลกปัจจุบันแพร่หลายไปสู่สาธารณชนอย่างรวดเร็ว และมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัว ในบางครั้งก็สร้างความตื่นเต้นและสะท้อนขวัญแก่ผู้ทราบเหตุการณ์

เมื่อสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ การประกอบอาชญากรรมก็พัฒนาขึ้นพร้อมกันไปด้วย โดยใช้อุปกรณ์ อาวุธ และเครื่องมือในการกระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากขึ้น เป็นผลให้รูปแบบของอาชญากรรมซับซ้อน และรุนแรงดังที่มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า เมื่อประเทศพัฒนาทางด้านวัตถุ และเทคโนโลยีมากขึ้นเพียงใด อาชญากรรมก็เพิ่มสูงขึ้น และจะมีความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจกับความพยายามในการปราบปรามอาชญากรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การกระทำความผิดจะเป็นปรากฏการณ์ที่ติดตามมากับการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเมือง อุตสาหกรรม การศึกษา และการสื่อสารคมนาคม เว้นแต่สังคมนั้นจะวางแผน และปรับปรุงการบริหารกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกันไปด้วย

เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น และทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมมีสิทธิได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นก็สามารรถดำเนินการกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหายได้

ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ในเรื่องการฟ้องคดี ไม่ว่าจะเป็คดีอาญา คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แต่อย่างไรก็ดีการดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าว ก็ยังไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายในส่วนนี้มีปัญหา และข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ประกอบกับความสามารถทางเศรษฐกิจในการจ่ายค่าเสียหายของผู้กระทำผิดมีข้อจำกัดเป็นอย่างมาก ดังนั้นโอกาสที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมจะไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายจึงมีมาก และเกือบทุกครั้งผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมจะไม่ได้รับการชดใช้เลย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะศึกษาหาแนวทางในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมให้ได้มากที่สุด โดยการใช้วิธีการอื่นนอกจากการบังคับให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหาย และการลงโทษทางอาญาต่อผู้กระทำผิดโดยรัฐ

ในเมื่อยอมรับกันแล้วว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคม อันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และผู้กระทำผิดก็ไม่อาจชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลแห่งการประกอบอาชญากรรมให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมได้ดังกล่าว หนทางที่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมจะได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อีกทางหนึ่งก็คือรัฐเป็นผู้รับภาระในการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับความยุติธรรม โดยการได้รับเงินค่าทดแทนความเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง การที่ถือว่ารัฐต้องมีความรับผิดชอบในการจ่ายค่าทดแทนเพื่อเป็นการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชญากรรมให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมนี้ก็ด้วยเหตุผลหรือแนวคิดพื้นฐาน 3 ประการ คือ

(1) รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมทั้งการรักษาความปลอดภัยให้กับสังคมมิให้เกิดอาชญากรรม เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นก็แสดงว่ารัฐปฏิบัติหน้าที่ในส่วนนี้บกพร่อง สมควรที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมนั้นจะได้รับค่าทดแทนจากรัฐ

(2) อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมดาของสังคม การที่สมาชิกของสังคมคนใดคนหนึ่งต้องตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรม ก็เท่ากับผู้นั้นเป็นผู้รับผลร้ายแทนสมาชิกอื่นในสังคม ดังนั้นสังคมจึงควรต้องชดใช้ค่าทดแทนให้ผู้ได้รับผลร้ายนั้น

(3) เพื่อเป็นการขยายการบริการทางด้านสวัสดิการสังคม ด้วยความคิดที่ว่ารัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งได้รับความเสียหายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในนานาอารยประเทศต่างตระหนักถึงความรับผิดชอบของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่บกพร่องในการป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นแก่ประชาชนในรัฐ และเพื่อให้บรรลุถึงความเป็นรัฐสวัสดิการในที่สุด เช่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ สวิสเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส ต่างได้ก่อตั้งระบบการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรม โดยรัฐนี้ขึ้นมาแล้ว แม้ว่ารายละเอียดต่างๆ ของระบบการจ่ายค่าทดแทนนี้จะแตกต่างกันไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศก็ตาม แต่กฎหมายของทุกประเทศก็เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมด้วยกันทั้งสิ้น

อย่างไรก็ดี โดยหลักทั่วไปแล้วระบบการจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐนี้ อาจสรุปหลักการสำคัญอันเป็นหัวใจของระบบนี้ได้ 3 ประการ คือ

(1) การที่จะได้รับค่าทดแทนจากรัฐของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมนี้ ต้องถือว่าเป็น "สิทธิทางสวัสดิการสังคม" ของบุคคลดังกล่าว ในขณะที่เดียวกัน การจ่ายค่าทดแทนดังกล่าวนี้จะต้องเป็น "หน้าที่ตามกฎหมาย" ของรัฐด้วย

(2) จำนวนค่าทดแทนที่จะได้รับควรเป็นจำนวนเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และอย่างน้อยที่สุดไม่ควรน้อยกว่าส่วนต่างระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้นกับค่าเสียหายที่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมได้รับจากผู้กระทำผิด และ

(3) องค์ประกอบอันสำคัญที่จะทำให้เกิดมีการจ่ายค่าทดแทนดังกล่าวนี้ ในเบื้องต้นต้องปรากฏว่ามีการประกอบอาชญากรรมขึ้นก่อน และมีผู้ที่ได้รับความเสียหาย (ผู้เสียหายในคดีอาญา) หรือเหยื่ออาชญากรรมเกิดขึ้น

ทั้งนี้ไม่รวมถึงอาชญากรรมประเภทที่เรียกว่า "อาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย" (Victimless Crime) และอาชญากรรมประเภทที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี อาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นอาชญากรรมประเภทที่กฎหมายระบุว่าจะมีการจ่ายค่าทดแทนให้ด้วย

อย่างไรก็ดี การได้รับค่าทดแทนจากรัฐนี้ก็หาได้เป็นการดัดสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมในอันที่จะใช้สิทธิของตนเองเรียกให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตนตามหลักการในเรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ประการใดไม่

อนึ่ง ในระบบการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมนี้มีปัญหาที่ถกเถียงกันในหมู่นักนิติศาสตร์อย่างกว้างขวางในปัญหาใหญ่ 3 ประการ คือ

- (1) ปัญหาว่ารัฐควรจะจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมในความผิดหรืออาชญากรรมประเภทใดบ้าง
- (2) ปัญหาว่าใครควรจะเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อจ่ายค่าทดแทน
- (3) จำนวนค่าชดเชยหรือทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย แคะไหน เพียงใดจึงจะมีความเหมาะสม

ในปัญหาแรก นั้นจากการศึกษาระบบกฎหมายของต่างประเทศพบว่า ความผิดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้ นั้นขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละประเทศที่จะกำหนดความผิดประเภทต่างๆ ไว้เพื่อการจ่ายค่าทดแทนโดยหาว่ามีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวไม่ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันไป แต่ในทุกประเทศต่างก็ยอมให้การจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเหยื่ออาชญากรรมใน ความผิดที่มีลักษณะรุนแรง (serious crime) และกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของ

มหาชนทั่วไปเสมอ โดยเฉพาะในความผิดที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ซึ่งเป็นความผิดที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจเป็นอันดับแรก และนอกจากนี้ความผิดเกี่ยวกับเพศ โดยเฉพาะความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ก็เป็นความผิดที่กฎหมายต่างประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญและนำมาพิจารณาเพื่อการจ่ายค่าทดแทนอีกส่วนหนึ่งด้วย

สำหรับในปัญหาที่สอง ก็มีลักษณะปัญหาคล้ายๆ กับปัญหาแรก กล่าวคือ ใครจะเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยเพื่อให้มีการจ่ายค่าทดแทนนั้นขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในประเทศนั้นๆ เช่นกัน แต่อย่างไรก็ดีจากการสำรวจกฎหมายของต่างประเทศ อาจแสดงให้เห็นถึงระบบการวินิจฉัยเพื่อพิจารณาจ่ายค่าทดแทนโดยทั่วไปมีอยู่ 3 ระบบคือ

- (1) ระบบคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย
- (2) ระบบศาลเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย
- (3) ระบบองค์กรอื่นๆ เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัย

ส่วนปัญหาสุดท้าย ในเรื่องจำนวนค่าชดเชย หรือค่าทดแทนจากรัฐให้กับผู้เสียหายในคดีอาญาว่าแค่ไหน เพียงใด จำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพความพร้อม และความเหมาะสมแห่งสภาพทางเศรษฐกิจ ตลอดจนถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น ผู้เสียหายนั้นย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามเงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ข้อสังเกต ในตอนท้ายของบทบัญญัติ ซึ่งมีข้อความว่า “ทั้งนี้ ตามเงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งหมายความว่าสิทธิที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นเพียงหลักการ แต่จะได้สิทธิอย่างไร เพียงใด ต้องเป็นไปตามกฎหมายลูกบท ฉะนั้นจึง

จำเป็นต้องดำเนินการกำหนดกฎหมายลูกบทที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการในรัฐธรรมนูญโดยเร็ว

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. รัฐควรจะต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปตระหนัก และทราบถึงการระมัดระวังมิให้ตนต้องเป็นเหยื่ออาชญากรรม เพื่อเป็นการลดการจ่ายค่าทดแทนของรัฐที่มีต่อผู้เสียหาย หรือเหยื่ออาชญากรรม โดยรัฐควรต้องพยายามสร้างความเข้าใจให้ประชาชนทราบว่า ประชาชนสามารถมีส่วนช่วยในการป้องกันอาชญากรรมได้ โดยพยายามที่จะไม่เปิดช่อง หรือเปิดโอกาสให้กับคนร้าย หรือมีมาตรการในการ ป้องกันอาชญากรรมต่างๆ เช่น บ้านเรือนที่พักอาศัยควรมีการตรวจตราช่องทางซึ่งคนร้ายอาจใช้เป็นทางเข้า ควรมีการจัดทำให้มีความมั่นคงแข็งแรง ใส่กุญแจล็อกให้เรียบร้อย นอกจากนี้ไม่ควรทำตัวยั่วยุให้มีการประกอบอาชญากรรม เช่น ไม่แต่งตัวยั่ววน เสี่ยงต่อการกระทำ ความผิดทางเพศได้ , ควบคุมสติอารมณ์มิให้เกิดมีปากเสียงทะเลาะวิวาทกัน จนถึงขั้นลงมือทำร้ายกันทำอันตรายต่อชีวิต เป็นต้น

2. รัฐไม่ควรบัญญัติข้อห้ามในกฎหมายอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อก่อให้เกิดหลักประกันว่าการฝ่าฝืนกฎหมายจะได้รับการแก้แค้นตอบแทนด้วยการลงโทษเพียงอย่างเดียว กล่าวคือรัฐควรมีการพิจารณามาตรการ หรือวิธีการที่กระทำต่อผู้กระทำความผิดมิใช่เพียงลงโทษทางอาญาเพียงอย่างเดียว โดยสมควรจะได้พิจารณาแนวความคิดที่จะให้ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรได้มีส่วนชดใช้ค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม อันเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเตือนสติอาชญากรให้ตระหนักถึงผลกรรมที่ตนได้กระทำลงไป โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดนั้นอยู่ในฐานะร่ำรวยหรือยากจน ซึ่งอาจพิจารณารูปแบบวิธีการหักรายได้ หรือรางวัลปันผล จากการฝึกอาชีพของผู้ต้องขัง เพื่อนำไปชดใช้ค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม

3. ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมโดยตรง และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เพิ่งจะได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เพื่อชดเชยหรือ

ทดแทนความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
 การกระทำความผิดนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องจัดทำกฎหมายลูกเพื่อรองรับ
 หลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเร็ว

4. สำหรับวิธีการชดเชยค่าเสียหายควรจะได้มีการพิจารณาถึงการชดเชย
 ค่าเสียหายทางจิตใจ (Spiritual restitution) การชดเชยค่าเสียหายแบบสร้างสรรค์
 ความรับผิดชอบ (Creative restitution) และ การชดเชยค่าเสียหายโดยการสมัครใจของ
 ผู้กระทำความผิด (Spontaneous restitution) ทั้งนี้เพื่อให้ลักษณะการช่วยเหลือเป็นการ
 ช่วยเหลือที่ได้รับคุณประโยชน์อย่างมีคุณค่าแท้จริง สมเจตนาแห่งการสงเคราะห์ผู้เสียหาย
 หรือเหยื่ออาชญากรรม
